

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2009, sp. zn. 21 Cdo 1997/2008, ECLI:CZ:NS:2009:21.CDO.1997.2008.1

Číslo: 109/2010

Právní věta: Při zjišťování, jaký výdělek by poškozený (bývalý) zaměstnanec dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něho vykonal, kdyby nedošlo k poškození na zdraví následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, soud přihlíží ke zdravotnímu stavu zaměstnance (v podobě neovlivněné následky pracovního úrazu nebo nemoci z povolání), k jeho schopnostem, k získané kvalifikaci, k situaci na trhu práce v místě, o němž lze důvodně předpokládat, že by v něm zaměstnanec konal práci, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu nebo nemoci z povolání, popř. též k dalším okolnostem, ukazuje-li se, že mají (by mohly mít) význam při přijímání postiženého zaměstnance do pracovního poměru nebo jiného pracovněprávního vztahu k jinému zaměstnavateli; nevyžaduje se, aby se poškozený zaměstnanec opravdu ucházel u jiného (konkrétního) zaměstnavatele o práci a aby bylo takové pracovní místo volné. Průměrný výdělek před vznikem škody se v tomto případě stanoví jako pravděpodobný výdělek, který by poškozený zaměstnanec dosáhl při výkonu práce u zjištěného jiného zaměstnavatele. Zastupoval-li účastníka řízení advokát, který mu byl ustanoven soudem podle ustanovení § 30 o. s. ř. a má-li zastoupený účastník právo na náhradu nákladů řízení, soud přiznává náhradu nákladů řízení účastníku. Požadavek ustanovení § 149 odst. 2 o. s. ř. o tom, že ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, je povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování, se projeví v tom, že soud sice náhradu nákladů řízení (včetně náhrady hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování) přiznává zastupovanému účastníku, avšak povinnost k jejich zaplacení stanoví ve prospěch ("k rukám") státu; nezaplatí-li povinný náhradu nákladů řízení státu dobrovolně, může se stát domáhat (vlastním jménem) jejich zaplacení cestou výkonu rozhodnutí (exekuce).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.12.2009

Spisová značka: 21 Cdo 1997/2008

Číslo rozhodnutí: 109

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada za ztrátu na výdělku, Náklady řízení

Předpisy: § 1 odst. 4 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 149 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 151 odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 17 odst. 1 předpisu č. 1/1992Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 17 odst. 2 předpisu č. 1/1992Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 17 odst. 3 předpisu č. 1/1992Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 17 odst. 4 předpisu č. 1/1992Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 195 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2004

§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 243b odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 243b odst. 2 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

§ 30 o. s. ř. ve znění do 30.06.2009

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně) domáhal, aby mu žalovaná (její právní předchůdkyně O., a. s.) zaplatila na náhradě za ztrátu na výdělků za dobu od 1. 8. 2004 do 30. 6. 2006 celkem 273 470 Kč s úroky z prodlení. Žalobu zdůvodnil tím, že pracoval u žalované od roku 1983 nejprve jako horník a posléze na povrchovém pracovišti jako zámečnick, že dne 13. 9. 2002 utrpěl pracovní úraz, když na něho spadla „sekce – stropnice“ a přišel o všechny prsty na pravé dolní končetině, a že dopisem ze dne 17. 3. 2004 s ním žalovaná rozvázala pracovní poměr výpovědí danou podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce, podle které skončil pracovní poměr účastníků poté, co mu žalovaná ve smyslu ustanovení § 47 odst. 2 zák. práce našla ode dne 2. 8. 2004 nové zaměstnání u „Č., a. s.“. Po skončení pracovní neschopnosti žalobce byl u žalované stále zařazen jako „povrchový zámečnick“, kde „sice nevykonával žádnou práci, ale žalovaná mu platila mzdu, jako kdyby práci vykonával“; ještě před skončením pracovního poměru účastníků vydal MUDr. F. C. dne 22. 6. 2004 lékařský posudek, podle kterého byl žalobce neschopen konat dosavadní práci „povrchového zámečnicka“. Nový pracovní poměr byl ukončen ke dni 12. 8. 2004 ve zkušební době, když žalobce nebyl schopen práci „strážný, obsluha vrátnice“ vykonávat. Protože žalobce nemůže pro následky pracovního úrazu vykonávat dosavadní práci „povrchového zámečnicka“, domáhá se náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti.

Žalovaná potvrdila, že žalobce u ní pracoval podle pracovní smlouvy ze dne 4. 8. 1983 jako horník a podle dohody o změně pracovní smlouvy ode dne 1. 12. 1996 jako zámečnick na povrchu dolu. Dne 13. 9. 2002 žalobce utrpěl pracovní úraz, pro který byl v pracovní neschopnosti do 12. 9. 2003, a rozhodnutím Okresní správy sociálního zabezpečení v K. byl ke dni 28. 7. 2003 uznán částečně invalidní. Na základě příkazu ředitele Dolu D. č. 5/2004 se žalobce stal pro žalovanou ke dni 1. 7. 2004 nadbytečným zaměstnancem, a proto s ním byl rozvázán pracovní poměr výpovědí danou podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce; pracovní poměr účastníků skončil ke dni 21. 7. 2004 dohodou uzavřenou poté, co žalovaná zajistila žalobci jiné vhodné zaměstnání u „společnosti Č., a. s.“. Žalovaná je přesvědčena, že žalobce neutrpěl ztrátu na výdělků „ze zdravotních důvodů“, ale „z důvodu ukončení pracovního poměru ve smyslu ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce“, a že „začal hledat důvody, jak získat náhradu za ztrátu na výdělků“, poté, co s ním nový zaměstnavatel zrušil pracovní poměr ve zkušební době.

Okresní soud v Karviné rozsudkem ze dne 11. 4. 2005 rozhodl, že „změna žaloby se připouští“, zastavil řízení ohledně požadavku žalobce na zaplacení 258 Kč s úroky z prodlení a uložil žalované, aby zaplatila žalobci na náhradě za ztrátu na výdělků za dobu od srpna 2004 do ledna 2005 celkem 35 529 Kč s úroky z prodlení; současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, že žalovaná je povinna zaplatit České republice „na účet Okresního soudu v Karviné“ na náhradě nákladů řízení 8798 Kč, že „soud zaplatí ustanovenému zástupci žalobkyně JUDr. M. P., advokátce, hotové výdaje a odměnu za zastupování 8798 Kč“ a že žalovaný „zaplatí České republice na účet Okresního soudu v Karviné soudní poplatek 1420 Kč“. Z výsledků dokazování dovodil, že žalobce, který utrpěl při výkonu práce „povrchového zámečnicka“ u žalované dne 13. 9. 2002 pracovní úraz, který po skončení pracovní neschopnosti nadále pracoval jako „povrchový zámečnick“ (nedošlo k převedení na jinou práci) a s nímž byl výpovědí danou podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce skončen pracovní poměr ke dni 21. 7. 2004, byl ještě před skončením pracovního poměru uznán „neschopen dosavadní práce“; škoda mu sice vznikla až po skončení pracovního

poměru, avšak mezi vznikem této škody a pracovním úrazem je příčinná souvislost. Průměrný výdělek žalobce před vznikem škody určil soud prvního stupně jako pravděpodobný výdělek, neboť žalobce v rozhodném období druhého kalendářního čtvrtletí 2004 neodpracoval u žalované alespoň 22 dnů; s přihlédnutím k výdělkům spolupracovníků stanovil pravděpodobný výdělek ve výši 11 830 Kč a ke dni 1. 2. 2005 provedl jeho valorizaci. Výši ztráty na výdělku zjistil soud prvního stupně tak, že od (valorizovaného) průměrného výdělku odečetl částku odpovídající stanovené minimální mzdě.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 26. 9. 2005 rozsudek soudu prvního stupně - s výjimkou výroků o připuštění změny žaloby a zastavené řízení - zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Vycházejí ze skutkových zjištění soudu prvního stupně přisvědčil námitce žalované, že mezi ztrátou na výdělku, který žalobce dosahoval u žalované jako zámečnick, a pracovním úrazem ze dne 13. 9. 2002 není vztah příčinné souvislosti, i když byl žalobce uznán dlouhodobě zdravotně nezpůsobilým konat dosavadní práci pro následky pracovního úrazu lékařským posudkem, který byl vydán až po podání výpovědi z pracovního poměru. V příčinné souvislosti s pracovním úrazem ze dne 13.9.2002 je jen taková ztráta na výdělku, která vychází z průměrného výdělku, jehož by žalobce dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něho vykonával, kdyby nedošlo k poškození na zdraví pracovním úrazem. Odvolací soud uložil soudu prvního stupně, aby v dalším řízení (mimo jiné) objasnil, jakou práci by žalobce mohl s přihlédnutím k jeho zdravotnímu stavu, schopnostem, kvalifikaci a k „dalším okolnostem“ vykonávat u jiného zaměstnavatele, kdyby neutrpěl pracovní úraz, a jaký průměrný výdělek by při výkonu této práce dosáhl.

Okresní soud v Karviné - poté, co usnesením ze dne 16. 6. 2006 ve smyslu ustanovení § 107 o. s. ř. rozhodl, že v řízení bude pokračováno se žalovanou - rozsudkem ze dne 27. 9. 2006 rozhodl, že „změna žaloby se připouští“, zastavil z důvodu částečného zpětvzetí žaloby řízení o požadavku žalobce na zaplacení 720 Kč s úroky z prodlení, uložil žalované, aby zaplatila žalobci 272 750 Kč s úroky z prodlení, které vyčíslil, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, že žalovaná je povinna zaplatit České republice „na účet Okresního soudu v Karviné“ na náhradě nákladů řízení 33 091 Kč a na soudním poplatku 10 910 Kč a že „soud zaplatí ustanovenému zástupci žalobkyně JUDr. M. P., advokátce, hotové výdaje a odměnu za zastupování 33 091 Kč“. Poté, co dovedl, že východiskem pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělku v posuzovaném případě nemůže být průměrný výdělek žalobce stanovený z příjmů, které pobíral u žalované, ale průměrný výdělek před vznikem škody, tj. průměrný výdělek, který by žalobce prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonal, kdyby k pracovnímu úrazu (poškození na zdraví úrazem způsobeného) nedošlo, soud prvního stupně dospěl k závěru, že rozhodnými jsou v tomto směru práce, kterou by žalobce mohl „s přihlédnutím k jeho zdravotnímu stavu, schopnostem, kvalifikaci a dalším okolnostem vykonávat u jiného zaměstnavatele, kdyby neutrpěl pracovní úraz, a průměrný výdělek při výkonu této práce dosahovaný, aniž by bylo potřebné současně prokazovat, že žalobce „nebyl přijat do práce u konkrétního zaměstnavatele na konkrétní práci, kterou nemohl zastávat z důvodu následků po pracovním úraze“; podle soudu prvního stupně jde o „teoretické srovnání zachovalého pracovního potenciálu zaměstnance s následky po pracovním úrazu a bez následků po pracovním úrazu“. Soud prvního stupně zjistil, že žalobce nebyl schopen pro následky pracovního úrazu pracovat jako zámečnick, montér kovových konstrukcí nebo jako stavební zámečnick, přičemž k výkonu těchto prací splňuje kvalifikační předpoklady (je vyučen v oboru stavební zámečnick a má odpovídající praxi) a že jeho průměrný výdělek před vznikem škody činí 18 099 Kč. Poté, co provedl valorizaci průměrného výdělku a co odečetl částku odpovídající minimální mzdě (rovněž valorizované), soud prvního stupně uzavřel, že žalobci vznikla za dobu od srpna 2004 do června 2006 ztráta na výdělku ve výši 272 750 Kč.

K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 16. 1. 2007 rozsudek soudu prvního stupně - s výjimkou výroků o připuštění změny žaloby a zastavení řízení - potvrdil a rozhodl, že

žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení a že žalovaný je povinen zaplatit „České republice na účet Okresního soudu v Karviné 100 % nákladů odvolacího řízení, jejichž výše bude stanovena samostatným rozhodnutím okresního soudu“. Shodně se soudem prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že mezi ztrátou na výděлку, který žalobce dosahoval u žalované jako zámečnick na povrchu, a pracovním úrazem ze dne 13. 9. 2002 není vztah příčinné souvislosti, neboť pracovní poměr byl rozvázán z jiného důvodu než proto, že by žalobce nebyl schopen vykonávat dosavadní práci pro následky pracovního úrazu [pracovní poměr účastníků skončil ke dni 21. 7. 2004 uplynutím výpovědní doby na základě výpovědi, dané žalobci podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c/ zák. práce]. Pro určení výše náhrady za ztráty na výděлку je třeba vycházet z průměrného výděлку, který by žalobce po skončení pracovního poměru prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci zámečnicka nebo montéra kovových konstrukcí anebo stavebního zámečnicka, kterou by pro něho vykonával, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo; protože žalobce u takového jiného zaměstnavatele ve skutečnosti nepracoval, zjišťuje se průměrný výdělek jako výdělek pravděpodobný postupem uvedeným v ustanovení § 17 odst. 4 zákona o mzdě. Pro zjištění pravděpodobného výděлку žalobce nebylo potřebné, aby bylo prokázáno, u jakého „konkrétního zaměstnavatele se žalobce ucházel o konkrétní pracovní místo“, že nebyl přijat do pracovního poměru pouze z toho důvodu, že nebyl schopen tuto práci vykonávat pro následky pracovního úrazu nebo že by měl zaměstnavatel pracovní místo hlášeno na úřadu práce jako volné a bylo následně obsazeno jiným zaměstnancem, neboť „není opodstatněné požadovat po poškozeném zaměstnanci, aby se ucházel u jiného zaměstnavatele o práci, u níž je zřejmé, že by ji stejně pro následky pracovního úrazu nebyl schopen konat“. Soud prvního stupně vycházel při zjišťování průměrného výděлку před vznikem škody „z aritmetického průměru statistických údajů o výši průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v profesích zámečnick, montér kovových konstrukcí a stavební zámečnick za třetí čtvrtletí roku 2004 podle regionální statistiky cen práce pro Moravskoslezský kraj“ a zjistil tímto způsobem průměrný měsíční výdělek žalobce před vznikem škody ve výši 18 099 Kč; podle názoru odvolacího soudu je uvedený postup „v souladu se zněním ustanovení § 195 zák. práce a v souladu se základními principy ovládajícími odškodňování pracovních úrazů vystihuje výdělkové poměry žalobce před vznikem škody“.

O k r e s n í s o u d v Karviné poté usnesením ze dne 6. 6. 2007 stanovil, že výše nákladů řízení vzniklých České republice, které je žalovaná povinna zaplatit „na účet Okresního soudu v Karviné“ podle rozsudku K r a j s k é h o s o u d u v Ostravě ze dne 16. 1. 2007, činí 23 372 Kč.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že právní názor odvolacího soudu představuje „porušení zákonné podmínky pro vznik nároku na odškodňování pracovních úrazů nebo nemocí z povolání“ spočívající v tom, že „odškodňovaný zaměstnanec se musí, po ztrátě původního zaměstnání, aktivně zajímat o získání práce a tím i výděлку a tuto skutečnost i prokázat, resp. průběžně po dobu poskytování náhrady prokazovat“; nemůže proto „k získání nároku na požadovanou náhradu předložit popsané statistické údaje o pravděpodobném výděлку v daných profesích“. Žalovaná, současně poukazujíc na právní názor vyjádřený v „rozhodnutí NS ČR č. 21 Cdo 350/98“, uvádí, že dovolací soud by měl v této souvislosti „provést výklad pojmu prokazatelně“ a odpovědět na otázku, zda „je či není v těchto případech dána žalobcova povinnost prokazovat skutečnosti o tom, že se zaměstnanec ucházel u konkrétního zaměstnavatele o volné pracovní místo, zda toto místo bylo u úřadu práce vedeno jako volné, že nebyl na toto místo přijat pouze z důvodu negativních následků pracovního úrazu nebo nemoci z povolání a zda bylo toto místo následně obsazeno jiným zaměstnancem s určeným výděلكem“. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 7. 2009 (srov. Čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.].

Žalovaná dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že soud prvního stupně rozhodl ve svém rozsudku ze dne 27. 9. 2006 stejně jako v rozsudku ze dne 11. 4. 2005, který byl usnesením odvolacího soudu ze dne 26. 9. 2005 zrušen (v obou rozsudcích soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce má právo na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti). Dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst. 3 o. s. ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů dovolatelka nezpochybňuje a ani přezkumu dovolacího soudu nepodléhá – srov. § 241a odst. 2 a § 242 odst. 3 o. s. ř.), že žalobce, který pracoval u žalované podle pracovní smlouvy ze dne 4. 8. 1983 v době ode dne 1. 12. 1996 jako zámečník na povrchu dolu, utrpěl dne 13. 9. 2002 pracovní úraz, pro jehož následky byl v pracovní neschopnosti do 12. 9. 2003. Po skončení pracovní

neschopnosti byl zařazen na původní práci, kterou konal až do 30. 6. 2004. Dopisem ze dne 17. 3. 2004 žalovaná dala žalobci výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce, podle níž pracovní poměr účastníků skončil dnem 21. 7. 2004; v době od 1. 7. 2004 až do skončení pracovního poměru žalobce nepracoval a pobíral ve smyslu ustanovení § 130 odst. 1 zák. práce náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku. Podle lékařského posudku ze dne 22. 6. 2004 je žalobce dlouhodobě zdravotně nezpůsobilý k výkonu práce zámečníka na povrchu dolu a smí vykonávat práce na povrchu „bez zvýšené fyzické zátěže, bez přetěžování dolních končetin, mimo dlouhé chůze po nerovném terénu, bez zvedání a nošení těžkých břemen, spíše sedavého charakteru“.

Ke ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti u žalobce došlo (mohlo dojít) teprve v době po skončení pracovního poměru účastníků. V takovém případě je podle ustálené judikatury soudů pro posouzení nároku na náhradu za tuto ztrátu na výdělku významné také to, zda k rozvázání pracovního poměru došlo pro následky pracovního úrazu nebo zda jeho důvodem byla jiná skutečnost. Byla-li příčinou rozvázání pracovního poměru jiná skutečnost než pracovní úraz, je třeba přihlídnout k tomu, že po rozvázání pracovního poměru nemá zaměstnavatel, i když odpovídá za škodu při pracovním úrazu podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce, povinnost přidělovat poškozenému práci a že tedy zaměstnanec nadále nemůže dosahovat stejný výdělek jako před poškozením (pobíraný u bývalého zaměstnavatele), i kdyby neutrpěl pracovní úraz. Nevznikla-li tedy ztráta na výdělku následkem nepříznivého zdravotního stavu způsobeného pracovním úrazem, ale proto, že na základě jiné skutečnosti zaměstnanec nemohl u (bývalého) zaměstnavatele dále pracovat, není mezi ztrátou na výdělku, který zaměstnanec dosahoval u (bývalého) zaměstnavatele, a pracovním úrazem vztah příčinné souvislosti; na odškodnění této ztráty na výdělku zaměstnanec nemůže mít nárok. Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) za této situace může poškozenému (bývalému) zaměstnanci vzniknout (z hlediska příčinné souvislosti) jen tehdy, kdyby nebyl pro následky pracovního úrazu schopen konat stejnou práci (práci stejného druhu), kterou konal u (bývalého) zaměstnavatele před poškozením na zdraví pracovním úrazem, a kdyby byl pro následky pracovního úrazu uznán invalidním nebo částečně invalidním anebo kdyby byl schopen konat jinou, méně placenou práci. Výchozí bodem pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) přitom není průměrný výdělek před pracovním úrazem, ale průměrný výdělek poškozeného před vznikem škody. Vznikl-li nárok na náhradu za tuto ztrátu na výdělku až po skončení pracovního poměru poškozeného zaměstnance u zaměstnavatele, který mu za škodu odpovídá podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce, a nemohou-li být při stanovení průměrného výdělku před vznikem škody brány v úvahu příjmy, které poškozený pobíral od bývalého zaměstnavatele, je třeba přihlídnout k tomu, že zaměstnanec (neodchází-li současně do starobního důchodu nebo do předčasného starobního důchodu, kdy mu nárok na náhradu za ztrátu na výdělku podle ustanovení § 195 zák. práce nenáleží - srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 9. 1995, sp. zn. [6 Cdo 127/94](#), uveřejněný pod č. 35 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1996) svou pracovní způsobilost - kdyby nebyla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo nezanikla - využil nebo byl schopen využít k dosažení výdělku u jiného zaměstnavatele. V příčinné souvislosti s pracovním úrazem je proto v tomto případě taková ztráta na výdělku, která vychází z průměrného výdělku, jehož by poškozený zaměstnanec prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonal, kdyby k poškození na zdraví způsobenému pracovním úrazem nedošlo; za účelem zjištění tohoto průměrného výdělku je třeba objasnit, jakou práci by poškozený zaměstnanec mohl prokazatelně (s přihlídnutím k jeho zdravotnímu stavu, schopnostem a kvalifikaci, k možnostem uplatnění na trhu práce a dalším okolnostem) vykonávat u jiného zaměstnavatele, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, a jaký průměrný výdělek by při výkonu této práce dosáhl (srov. právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 350/98, uveřejněném pod č. 132 v časopise Soudní judikatura, ročník 1999, a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2002, sp. zn. [21 Cdo 1185/2002](#),

uveřejněném pod č. 64 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2003).

Závěr odvolacího soudu o tom, že v projednávané věci východiskem pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělků vzniklé žalobci nemůže být průměrný výdělek žalobce stanovený z příjmů, které pobíral u žalované, ale průměrný výdělek, který by žalobce prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonal, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, dovolatelka nezpochybňuje. Za této situace bylo pro rozhodnutí soudu ve věci mimo jiné významné vyřešení právní otázky, podle jakých hledisek má být - v zájmu zjištění průměrného výdělků poškozeného zaměstnance před vznikem škody - stanoveno, jakou práci by poškozený zaměstnanec mohl prokazatelně vykonávat u jiného zaměstnavatele, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, a jaký průměrný výdělek by při výkonu této práce dosáhl. Protože uvedená právní otázka dosud nebyla dovolacím soudem ve všech souvislostech vyřešena a protože její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Vzhledem k tomu, že ztráta na výdělků u žalobce vznikla (mohla vzniknout) poté, co jeho pracovní poměr skončil dnem 21. 7. 2004, je třeba právní otázku určení průměrného výdělků žalobce před vznikem škody i v současné době posuzovat podle v té době platných právních předpisů, a to zejména zákona č. 65/1965 Sb. ve znění zákonů č. 88/1968 Sb., č. 153/1969 Sb., č. 100/1970 Sb., č. 20/1975 Sb., č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb., č. 22/1985 Sb., č. 52/1987 Sb., č. 98/1987 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 3/1991 Sb., č. 297/1991 Sb., č. 231/1992 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 590/1992 Sb., č. 37/1993 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 287/1995 Sb., č. 138/1996 Sb., č. 167/1999 Sb., č. 225/1999 Sb., č. 29/2000 Sb., č. 155/2000 Sb., č. 220/2000 Sb., č. 238/2000 Sb., č. 257/2000 Sb., č. 258/2000 Sb., č. 177/2001 Sb., č. 6/2002 Sb., č. 202/2002 Sb., č. 311/2002 Sb., č. 312/2002 Sb., č. 274/2003 Sb. a č. 46/2004 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2004 a zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělků, ve znění zákonů č. 590/1992 Sb., č. 10/1993 Sb., č. 37/1993 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 217/2000 Sb. a č. 257/2004 Sb., tedy podle zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělků ve znění účinném do 30. 9. 2004.

Ukazuje-li se potřebné za řízení zjistit, jakou práci by poškozený zaměstnanec mohl prokazatelně vykonávat u jiného zaměstnavatele (u zaměstnavatele, který mu neodpovídá za škodu způsobenou pracovním úrazem), kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, musí být v první řadě přihlédnuto ke zdravotnímu stavu zaměstnance, jeho schopnostem a získané kvalifikaci. Zdravotní stav zaměstnance přitom musí být uvažován jen v takové podobě, jako kdyby jeho pracovní způsobilost nebyla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo nezánikla. Kvalifikace zaměstnance je dána především jeho vzděláním, odbornou praxí a úrovní osvojených dovedností. Zaměstnanec by mohl prokazatelně u jiného zaměstnavatele konat jen takovou práci, která odpovídá jeho zdravotnímu stavu (samozřejmě bez ohledu na následky pracovního úrazu) a která nepřesahuje jeho schopnosti a získanou kvalifikaci.

Prokazatelně by dále poškozený zaměstnanec mohl konat jen takovou práci, kterou nabízí pracovní trh, a to v místě, o němž lze důvodně předpokládat, že by v něm zaměstnanec konal práci, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, tedy zejména v místě určeném místem dosavadního zaměstnání nebo bydlištěm zaměstnance. Smyslem (účelem) zjištění, jakou práci by zaměstnanec mohl konat u jiného zaměstnavatele, je vystižení újmy, která zaměstnanci vznikla tím, že má pro následky pracovního úrazu sníženou (zaniklou) pracovní způsobilost; tomuto požadavku odpovídá postup, že bude -

ukazuje-li se, že v rozhodném místě by žalobce mohl vykonávat více prací (druhů práce), které odpovídají jeho zdravotnímu stavu a které nepřesahují jeho schopnosti a kvalifikaci – uvažována nejprve práce, při níž bude plně využita kvalifikace zaměstnance, poté práce, při níž bude kvalifikace zaměstnance využita co nejvíce, a nakonec práce, k níž není potřebná jakákoliv kvalifikace.

Kromě uvedených hledisek mohou být uvažovány další okolnosti, je-li zřejmé, že mají (by mohly mít) význam při přijímání postiženého zaměstnance do pracovního poměru nebo jiného pracovněprávního vztahu k jinému zaměstnavateli, jako je např. obsah posudků o pracovní činnosti ohledně dosavadních zaměstnání postiženého zaměstnance. Přihlíženo samozřejmě nesmí být k tomu, co představuje nepřípustnou diskriminaci zaměstnanců z důvodů uvedených v ustanovení § 1 odst. 4 zák. práce, i kdyby bylo jinak (protiprávně) uplatňováno ze strany (některých) zaměstnavatelů na trhu práce.

Objasňování toho, jakou práci by poškozený zaměstnanec mohl prokazatelně vykonávat u jiného zaměstnavatele, současně nelze chápat tak, že by mohlo vést k závěru, že by zaměstnanec neměl (mohl mít) jakékoliv pracovní uplatnění, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu. Smyslem (účelem) uvedeného postupu je zjištění, jakou práci by postižený zaměstnanec mohl vykonávat u jiného zaměstnavatele, což následně umožní stanovit průměrný výdělek zaměstnance před vznikem škody, a nikoliv posouzení, zda by opravdu našel (jakékoliv) zaměstnání, přestože by jeho pracovní způsobilost nebyla ovlivněna následky pracovního úrazu. Úvaha v tomto smyslu by byla ostatně absurdní; zaměstnanec se přece nemůže dobře ucházet o práci, kterou by stejně nebyl schopen ze zdravotních důvodů (pro následky pracovního úrazu) vykonávat, a není tu žádný důvod po něm požadovat, aby se o takovou práci ucházel jen „naoko“ (pouze z důvodu, aby případně doložil zaměstnavateli, jenž mu odpovídá za škodu z pracovního úrazu, druh práce, kterou by mohl vykonávat, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu). Závěr o tom, jakou práci by poškozený zaměstnanec mohl prokazatelně vykonávat u jiného zaměstnavatele, tedy nezávisí (nemůže záviset) – jak se mylně domnívá žalovaná – na tom, zda se zaměstnanec opravdu ucházel u konkrétního zaměstnavatele o práci a zda takový jiný zaměstnavatel měl vskutku volné pracovní místo. Uvedený postup nepředstavuje – jak uvádí žalovaná – „porušení zákonné podmínky pro vznik nároku na odškodňování pracovních úrazů nebo nemocí z povolání“ spočívající v tom, že „odškodňovaný zaměstnanec se musí, po ztrátě původního zaměstnání, aktivně zajímat o získání práce a tím i výdělků a tuto skutečnost i prokázat, resp. průběžně po dobu poskytování náhrady prokazovat“; jde-li vskutku o „zákonnou podmínku pro vznik nároku na odškodňování pracovních úrazů nebo nemocí z povolání“, žalovaná přehlíží, že se může uplatnit – jak vyplývá z ustanovení § 195 zák. práce – jen ve vztahu k výdělků „po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání“ a že jeho použití pro účely určení průměrného výdělků zaměstnance před vznikem škody je už ze samotné povahy věci vyloučeno.

Průměrný výdělek se zjišťuje z hrubé mzdy zúčtované zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a z doby odpracované v rozhodném období (§ 17 odst. 1, věta první, zákona o mzdě). Rozhodným obdobím je kalendářní čtvrtletí předcházející dni vzniku nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) [srov. § 17 odst. 2 zákona o mzdě], popřípadě doba od vzniku pracovního poměru v tomto čtvrtletí do jeho konce, jestliže zaměstnání vzniklo v průběhu rozhodného předchozího kalendářního čtvrtletí (srov. § 17 odst. 3 zákona o mzdě). Jestliže zaměstnanec v rozhodném období neodpracoval alespoň 22 dnů, používá se místo průměrného výdělků pravděpodobný výdělek (§ 17 odst. 4 zákona o mzdě). Pravděpodobný výdělek se použije místo průměrného výdělků – jak je zřejmé z ustanovení § 17 odst. 4 zákona o mzdě – nejen tehdy, jestliže zaměstnanec v pracovním poměru odpracoval v rozhodném období méně než 22 dnů, ale i v případě, že v rozhodném období vůbec nepracoval (například proto, že byl v pracovní neschopnosti, že mu nebyla přidělována práce nebo že nebyl zaměstnán). Má-li být zjištěn průměrný výdělek, který by poškozený zaměstnanec prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonal, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, odpovídá

požadavkům zákona, bude-li zjištěn jako pravděpodobný výdělek postupem uvedeným v ustanovení § 17 odst. 4, věty druhé, zákona o mzdě.

Objasnění toho, jakou hrubou mzdu by poškozený zaměstnanec ve smyslu ustanovení § 17 odst. 4, věty druhé, zákona o mzdě zřejmě dosáhl při výkonu práce, kterou by konal u jiného zaměstnavatele, kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu, předpokládá zjištění, jakou by zaměstnanec „zřejmě“ pobíral mzdu, kdyby opravdu pracoval (v době, k níž se určuje pravděpodobný výdělek) u jiného zaměstnavatele. Za tím účelem musí být zejména prokázáno, jaká mzda za výkon této práce u jiného zaměstnavatele náležela (podle kolektivní smlouvy, vnitřního mzdového předpisu nebo z jiného důvodu), přičemž musí být zohledněny nejen „pevné“ nebo „nárokové složky“ mzdy, ale i další složky mzdy stanovené odlišným způsobem a „fakultativní složky“ mzdy.

V projednávané věci soudy - s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu žalobce (v podobě neovlivněné následky pracovního úrazu), jeho schopnostem a kvalifikaci - dovodily, že by mohl u jiného zaměstnavatele prokazatelně vykonávat práci zámečníka nebo montéra kovových konstrukcí anebo stavebního zámečníka; vzhledem k tomu, že žalobce je - jak bylo dokazováním zjištěno - vyučen stavebním zámečníkem a že pracoval u žalované jako zámečník na povrchu dolu od 1. 12. 1996, má uvedený závěr oporu v provedeném dokazování. Okolnost, že se neucházel po skončení pracovního poměru účastníků o takové místo, je tu - jak vyplývá z výše uvedeného - nerozhodná, když by je stejně nebyl schopen (pro následky pracovního úrazu) zastávat.

S názorem soudů, že při zjišťování průměrného výdělku před vznikem škody za práci, kterou by žalobce vykonával pro jiného zaměstnavatele, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, lze vycházet „z aritmetického průměru statistických údajů o výši průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v profesích zámečník, montér kovových konstrukcí a stavební zámečník za třetí čtvrtletí roku 2004 podle regionální statistiky cen práce pro Moravskoslezský kraj“, nelze souhlasit. I když průměrný (pravděpodobný) výdělek je třeba zjistit pro dobu po rozvázání pracovního poměru účastníků, který skončil dnem 21. 7. 2004, a i když lze důvodně předpokládat, že by žalobce - nebýt pracovního úrazu - byl zaměstnán v Moravskoslezském kraji, nevypovídá „aritmetický průměr statistických údajů o výši průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v profesích zámečník, montér kovových konstrukcí a stavební zámečník“ nic o tom, jaký by u žalobce byl zjištěn postupem uvedeným v ustanovení § 17 odst. 4, věty druhé, zákona o mzdě jeho pravděpodobný výdělek, neboť z něho nelze dovodit, jakou hrubou mzdu by žalobce zřejmě dosáhl při výkonu práce u jiného zaměstnavatele. Závěr soudů, podle kterého činil průměrný (pravděpodobný) výdělek žalobce před vznikem škody 18 099 Kč měsíčně, proto nemůže obstát. Vedeny chybným právním názorem se soudy nezabývaly hledisky, která jsou rozhodná pro zjištění pravděpodobného výdělku podle ustanovení § 17 odst. 4, věty druhé, zákona o mzdě.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud jej proto spolu s akcesorickým usnesením Okresního soudu v Karviné ze dne 6. 6. 2007 zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (s výjimkou výroků, kterými byla připuštěna změně žaloby a rozhodnuto o zastavení řízení, které nebyly odvoláním podaným proti rozsudku soudu prvního stupně dotčeny) a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Při novém rozhodování o náhradě nákladů řízení soudy nepřehlédnou, že osobou oprávněnou k přisouzení náhrady nákladů řízení je podle hledisek uvedených v ustanovení § 142 o. s. ř. účastník řízení i tehdy, byl-li v řízení zastupován advokátem, kterého mu ustanovil soud ve smyslu ustanovení § 30 o. s. ř. Požadavek ustanovení § 149 odst. 2 o. s. ř. o tom, že ten, jemuž byla uložena náhrada těchto nákladů, je povinen zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování, se při rozhodování o náhradě nákladů řízení mezi účastníky projeví v tom, že soud sice

náhradu nákladů řízení (včetně náhrady hotových výdajů advokáta a odměny za zastupování) přizná zastupovanému účastníku, avšak povinnost k jejich zaplacení stanoví ve prospěch státu; nezaplatí-li povinný náhradu nákladů řízení státu dobrovolně, může se stát domáhat (vlastním jménem) jejich zaplacení cestou výkonu rozhodnutí (exekuce). Výše odměny za zastupování se v tomto případě zásadně stanoví podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů (srov. § 151 odst. 2 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2009).